

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

Факултет „Икономика на инфраструктурата“

Катедра „Национална и регионална сигурност“

Гергана Цветелинова Цанкова

**„УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО
НА КОНТРАБАНДАТА С ТЮТЮНЕВИ ИЗДЕЛИЯ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за придобиване на образователна и научна степен
„доктор“
по научна специалност „Икономика и управление“
(Икономика на отбраната и сигурността)

Научен ръководител:

гл. ас. д-р Екатерина Величкова Богомилова

Рецензенти:

София, 2021 г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Национална и регионална сигурност“ при Университета за национално и световно стопанство – София на 01.03.2021 г.

Авторът е докторант в редовна форма на обучение в същата катедра. Изследванията и разработката са извършени в Университета за национално и световно стопанство – София.

Дисертационният труд е с обем от 175 страници. Основната част е 164 страници и съдържа: списък със съкращения, списък с таблици, списък с фигури, списък графики, увод, три глави, заключение, списък на използваната литература. Основният текст съдържа 5 таблици, 2 графики, 5 фигури.

Публикациите по дисертацията са 4 на брой.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 02.06.2021 г. от 14:00 часа, в зала „Научни съвети“ на Университета за национално и световно стопанство – София. Материалите по защитата са на разположение в Дирекция „Наука“ и на интернет страницата на Университета за национално и световно стопанство – София: www.unwe.bg.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност на изследването

Противодействието на контрабандата с тютюневи изделия е средство за повишаване на икономическата сигурност на страната, което е предпоставка за устойчиво развитие на икономиката и обществото. Икономическата сигурност се разглежда като важна качествена характеристика на съвременната икономика и като фактор, който гарантира стабилното функциониране на икономиката. Чрез контрабандата на тютюневи изделия страната ни губи данъчни сборове от акцизи, данъци и ДДС. Контрабандата на тютюневи изделия намалява БВП на страната и развива сивата икономика. Търговията и използването на нерегламентирани от закона тютюневи изделия води до увеличаване на достъпността на по-голяма група от хора, консумиращи такъв тип изделия, както и задълбочава социалното неравенство. Наблюдава се, че контрабандата се развива и процъфтява в райони с по-високи нива на безработица и по-необразовано население. Средствата генерирани от контрабандата на тютюневи изделия създават база за развитие на други престъпни дейности, като трафик на наркотици, тероризъм, трафик на хора, корупция и др., което води до финансиране и развитие на организирани престъпни групи и финансиране на по-широк спектър от престъпни дейности.

2. Обект и предмет на изследването

Обектът на настоящото изследване е контрабандата на тютюневи изделия в Република България.

Предмет на дисертационния труд е усъвършенстване на противодействието на контрабандата на тютюневи изделия, основано на социално-икономическите, правните и организационно-управленските аспекти на противодействието в Република България.

3. Цел на изследването

Целта на дисертационния труд е да се предложи модел на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, насочен към по-ефективното взаимодействие на участниците в процеса за ограничаване на това негативно явление.

4. Основни научноизследователски задачи:

- Да се идентифицират са съществуващите несъвършенства в противодействието в правен, социално-икономически и организационно-управленски аспект;
- Да се анализират са съществуващите проблеми в системата за противодействие на контрабандата на тютюневи изделия и в обучението на служителите;
- Да се проучат международните добри практики при противодействието на контрабандата на тютюневи изделия (правна уредба; нормативно и международно сътрудничество);
- Да се предложи модел за усъвършенстване на противодействието на политиката за противодействие на контрабандата на тютюневи изделия в Република България.

5. Обхват и ограничения на изследването

В хода на разработването на дисертационния труд се поставят следните ограничения:

- За периода след приемането на Република България в Европейския съюз.
- Фокусира се върху икономическите и управленски етапи за противодействие на тютюневи изделия в Република България.
- Не са изследвани влиянията на контрабанда на оръжия, фалшифициране на стоки и услуги, тероризъм, трафик на хора, контрабандата на наркотични вещества върху контрабандата на тютюневи изделия в Република България.
- В емпиричната си част дисертационния труд представя модел за усъвършенстване на политиката на противодействието контрабандата на тютюневи изделия в нейния организационен, координационен, комуникационен и правен аспект в Република България.

6. Изследователска теза

Съществуващата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, може да бъде усъвършенствана, което ще доведе до ефекти в различни направления, свързани с организацията, координация и комуникацията между отделните институции, осъществяващи процесите на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, както и правната, социално-културната и здравната сфери.

7. Методология на изследването

Изследването се базира на декомпозиране и анализ на публични политики, които осъществяват и съдействат за противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Анализът на противодействието на контрабандата включва набор от стъпки, които идентифицират несъвършенства и завършват с предлагането на модел за ефективно противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в Република България. Прилаганите в изследването стъпки са:

- Идентификация и прецизиране на терминологичния апарат в областта на контрабандата и на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия;
- Детайлно описание на плана за анализ в законодателен, организационно-управленски, икономически и социален аспект на контрабандата и противодействието на контрабандата с тютюневи изделия;
- Определяне как анализа ще допринесе за усъвършенстване на политиките на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия;
- Определяне как аналитичните изводи и предложения са съобразени с обективните предпоставки за промени в политиките за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в хода изследването.

Цел на методологическия анализ е избор на приемливите методи за изследване и идентификация, описание и обяснение на избраните и използвани методи за анализ на данните. Идентифицирани и използвани са следните методи:

- „*Анализ на бизнес процесите*“ (Business process analysis BPA) е метод за анализ на бизнес среда, с оглед разбиране на процесите и подобряване на ефективността на нейните операции.¹ В дисертационния труд е използван за идентифициране на процесите на контрабандата с тютюневи изделия, а именно: производство, съхранение, транспортиране и търговия, както и всички участници в тези процеси, с цел да се създаде модел за ефективно противодействие на процесите и намаляване на размера на контрабандата с тютюневи изделия в страната. Освен участниците са анализирани и дейностите на институциите в процеса на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, несъвършенствата в тяхното противодействие в организационен, координационен, комуникационен и правен аспект, както и контролът, които те осъществяват.

¹ Business Process Analysis, <http://tfig.unece.org/contents/business-process-analysis.htm>, 2012, accessed on 21.01.2021

- Чрез методът „*Сравнителен анализ*“ в дисертационния труд е съпоставена нелегалната търговия с тютюневи изделия с легалната такава, тъй като по този начин биха могли да се идентифицират разходите и ефектите за участниците в процеса контрабандата. Чрез метода са сравнени загубите за държавния бюджет от задържани късове цигари за периода 2012-2020г. Анализирани и сравнени са съществуващите политики за противодействие на пет държави в Европейския съюз (Франция, Италия, Австрия, Румъния и Гърция), с цел да се изведат добри практики за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, които ще бъдат приложени в предлагания нов организационен модел за противодействие на контрабандата с тези изделия в Република България.
- „*Анализът на въздействието*“ (Impact analysis) е метод, който спомага за предсказване на последиците от прекъсванията върху бизнеса и неговите процеси и системи чрез събиране на подходящи данни, които могат да се използват за разработване на стратегии за възстановяване на бизнеса или подобряване на процесите на работа.² В дисертационния труд този метод е използван за анализ и оценка на въздействията, до които води контрабандата върху социално-икономическия аспект на страната. Анализът на въздействието се отнася до идентифициране на потенциалните последици от контрабандата или оценка на това, което трябва да бъде променено в цялостната настояща политика за противодействие на тези процеси. Чрез метода е отчетено и влиянието на корупцията по отношение на контрабандата, тъй като корупцията е една от основните предпоставки за развитие на контрабандата в страната.

Проучени са широк кръг литературни източници – научни публикации на български и чужди учени и специалисти, работещи в областта на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия; доклади и публикации на международни организации в областта на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия; нормативи и специализирани документи на Европейския съюз; закони, постановления, наредби, стратегии, директиви, методологии и правилници, които регулират процеса на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в Република България.

² Gustavo Ansaldi Oliva, Marco Aurélio Gerosa, in *The Art and Science of Analyzing Software Data*, 2015, accessed on 21.01.2021

8. Потребители на резултатите от изследването

Потребители на резултатите от дисертационния труд могат да бъдат: Агенция „Митници“, Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ (ГДБОП), Главна дирекция „Национална полиция“ (ГДНП), Главна дирекция „Гранична полиция“ (ГДГП) към МВР, органите на съдебната власт, Комисия за отнемане на незаконно придобито имущество, Министерство на отбраната, областни администрации и общини, университети и научни организации, работещи в сферата на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е с обем от 175 страници. Основната част е 164 страници и съдържа: списък със съкращения, списък с таблици, списък с фигури, списък графики, увод, три глави, заключение, списък на използваната литература. Основният текст съдържа 5 таблици, 2 графики, 5 фигури.

Списъкът на използваната литература обхваща 37 международни и национални нормативни документи и 129 броя научна литература на български, руски и английски език.

Дисертационният труд има следната структура: СПИСКЪК С ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

Списък на таблиците

Списък на графиките

Списък на фигурите

УВОД

Първа глава: СЪЩНОСТ И ХАРАКТЕРИСТИКА НА КОНТРАБАНДАТА С ТЮТЮНЕВИ ИЗДЕЛИЯ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

- 1.1. Контрабанда на тютюневи изделия – историческо развитие на явленияето, понятиен апарат, принципи
- 1.2. Ефекти от контрабандата с тютюневи изделия
- 1.3. Участници в процеса на контрабандата с тютюневи изделия и в процеса на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия
- 1.4. Изводи

Втора глава: НЕСЪВЪРШЕНСТВА И ПРОТИВОРЕЧИЯ ПРИ ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА КОНТРАБАНДАТА С ТЮТЮНЕВИ ИЗДЕЛИЯ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

- 2.1. Правни аспекти на противодействието и съществуващи противоречия
- 2.2. Организационно-координационни и комуникационни аспекти на противодействието. Съществуващи несъвършенства в политиката за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в Република България
- 2.3. Икономически и социално-културни аспекти и несъвършенства при противодействието на контрабандата с тютюневи изделия

- 2.4. Методи и модели за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия
- 2.5. Проблемен анализ на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в Република България и ключови изводи
- 2.6. Методика на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия
- 2.7. Изводи

**Трета глава: ДОБРИ ПРАКТИКИ, НАПРАВЛЕНИЯ И МЕРКИ
ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО
НА КОНТРАБАНДАТА С ТЮТЮНЕВИ ИЗДЕЛИЯ**

- 3.1. Международна практика в противодействието на контрабандата на тютюневи изделия
- 3.2. Ефекти и мерки за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия
- 3.3. Концептуален модел за противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в Република България
- 3.4. Предложения за усъвършенстване на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в Република България
- 3.5. Изводи

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

**СПИСЪК С НАУЧНИТЕ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИТЕ ПРИНОСИ
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЛИТЕРАТУРА**

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

В Увода е обоснована актуалността на изследваната проблематика. Представени са обектът, предметът, тезата, целта, задачите, методологията, обхватът и ограниченията на научното изследване.

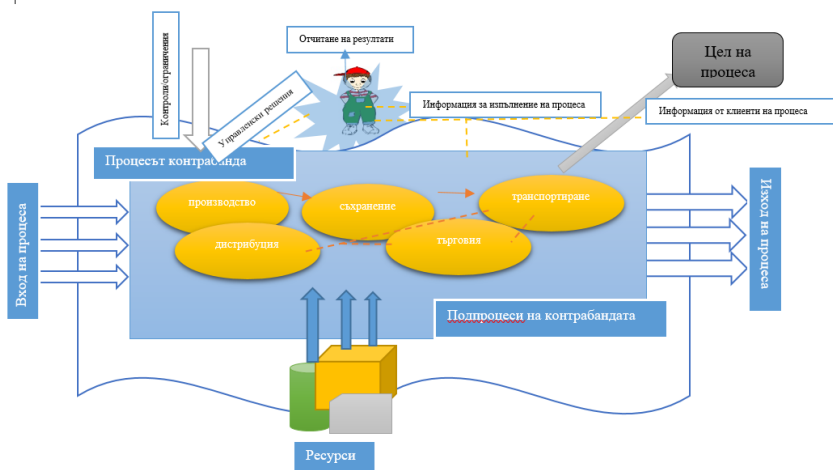
Първа глава: СЪЩНОСТ И ХАРАКТЕРИСТИКА НА КОНТРАБАНДАТА НА ТЮТЮНЕВИ ИЗДЕЛИЯ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

В първа глава на дисертационния труд е направен исторически преглед на развитието на контрабандата с тютюневи изделия, разгледан е понятийния апарат, факторите влияещи върху процеса на контрабанда и причините за нейното възникване и осъществяване. Идентифицирани са негативни последици от контрабандата, както и всички участници в този процес. Изведени са основните проблеми по отношение на контрабандата и са направени изводи.

1.1. Контрабанда на тютюневи изделия – историческо развитие на явлениято, понятийен апарат, принципи

Контрабандата на тютюневи изделия е сложен процес, характеризира се с няколко подпроцеса, а именно: производство на тютюневи изделия, съхранението им, транспортиране, дистрибуция и търговия. Не е необходимо наличието на всички подпроцеси, за да се говори за наличие на контрабанда, от там идва и един от основните проблеми, свързани с контрабандата. Може да се идентифицират наличие или предпоставки за контрабанда, разглеждайки само някой от подпроцесите, например производство и съхранение.

Фигура 1.1.1: Характеристика на процесът контрабанда и свързаните с него подпроцеси

Историческо развитие

Контрабандата има дълга и противоречива история, датираща от появата на митата. Контрабандата често се свързва с усилията на властите да предотвратят вноса на някои стоки, такива които не се облагат с данък. Съществува и контрабанда, основана на нелегален износ на стоки.

Не съществува единно определение за термина „контрабанда“. Различни автори дефинират това понятие по различен начин. В дисертационния труд се приема и ще бъде използвано следното определение – контрабандата може да се определи като незаконното транспортиране на предмети, информация или хора, между различни градове или международни граници, в нарушение със съществуващите закони, нормативни актове и разпоредби, както в национален, така и международен аспект.

Причини за възникване на контрабандата

Причините за възникване на контрабанда могат да се групират по следния начин:

- социо-културни – липса на образование, ниска грамотност, невежество, разпад на системата от морални ценности, дискриминация, неосведоменост;
- икономически – бедност, неразвита икономика, безработица;

- геополитически – трудова мобилност, бежански потоци, природни бедствия, граждански конфликти, международна организирана престъпност, географско положение.

Основни причини за възникване на контрабандата са избягване плащане на данъци, данъчни ставки и заобикаляне на законните норми забраняващи продажбата на акцизни стоки. Когато такива изделия се реализират на различни места, на по-ниски цени се стимулира транспортирането на тези продукти от пазари с по-ниски стойности на продуктите към пазари с по-високи стойности. Следователно контрабандата може да се определи като укриване на акцизи и данъци върху стоки чрез заобикаляне на граничния контрол.

1.2. Ефекти от контрабандата с тютюневи изделия

Негативните ефекти, генерирани при осъществяване на контрабандата с тютюневи изделия са многобройни и комплексни, затова е от особено значение е те да бъдат идентифицирани и редуцирани. Негативните последици от контрабандата могат да се групират в няколко основни групи: здравни, икономически, пазарно-репутационни за държавата, социално-културни, в т.ч. и източник на корупция.

Социално-културните негативни ефекти от контрабандата се изразяват в това, че хората от една страна считат за нормално да купуват нелегални тютюневи изделия, да се плаща по-ниска цена за тях или да ги купуват тайно. Това само по себе си е източник на корупция.

Друг негативен ефект, който е отчетен в дисертационния труд са последиците, които нанася употребата на тютюневи изделия върху общественото здраве. Тези последици са здравни, социални и икономически. Те са в резултат на употребата на тютюн и тютюневи изделия и излагането на въздействието на тютюнев дим на хора, които не употребяват тютюневи изделия. Контрабандните тютюневи изделия се характеризират с по-ниска цена, което ги прави по-достъпни за потребителите с по-малки финансови възможности, както и за хора попадащи в групата на безработните без никакъв доход. Употребата на нелегални тютюневи изделия води до негативен ефект върху общественото здраве, тъй като тези изделия са с негарантирано качество, което само по себе си води до увеличаване на риска за влошаване на здравето, на тези които потребяват изделия.

Контрабандата на тютюневи изделия осигурява на потребителите тютюневи изделия на по-ниски цени, което превръща контрабандата им в обществен и здравословен проблем. Тези по-евтини тютюневи изделия

възпрепятстват националните здравни политики, които използват увеличения на цените за намаляване на потреблението на тютюн.

1.3. Участници в процеса на контрабандата с тютюневи изделия и в процеса на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия

Участниците в процеса на контрабанда са всички физически и юридически лица, които участват от процеса на производство на тютюневи изделия до търговията с тях. В процесът на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия участват всички институции, които осъществяващи контрол, а именно: Министерство на земеделието (МЗ), Министерство на финансите (МФ), Министерство на вътрешните работи (МВР), ДАНС, Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (КПКОНПИ).

Заинтересованите или участващите страни в процеса са:

- Контрабандистите;
- Персоналът, който извършва дейностите в подпроцесите;
- Контролните и митническите органи;
- Държавната администрация;
- Органите на висшето управление;
- Гражданското общество.

1.4. Изводи

1. Не е изключено тютюн и тютюневи изделия да се *произвеждат* легално, с цел участие в контрабанден канал, на по-късен етап. Производственото оборудване също трябва да е придружено с необходимите разрешителни и документи. Един от основните проблеми при идентифициране на престъпно деяние, а именно не съществуването на регистър за производствено оборудване. Когато дадено оборудване излезе от експлоатация никъде не се регистрира, което прави продажбата му лесна, същевременно е предпоставка за безпроблемно започване на нелегално тютюнопроизводство. Един от начините за противодействие на контрабандата и намаляване на потреблението на нелегални тютюневи изделия е създаването и навременното актуализиране на регистър за оборудване, свързано с производство на тютюн и тютюневи изделия. *Съхранението* на тютюневи изделия също изисква наличието на множество документи, както и осигурена материална база. Обикновено, когато говорим за съх-

ранение на нелегално произведени тютюневи изделия или легално произведени такива, с цел контрабанда, почти винаги контрабандистите използват помещения за съхранение, които са в малки населени места, с цел прикриване на дейността, но с добра транспортна инфраструктура, за да могат по-лесно да осъществят следващия подпроцес на контрабандата, а именно транспортирането. *Транспортирането* е един от ключовите подпроцеси за разкриването на контрабанда на тютюневи изделия, тъй като той сам по себе си е рисков. За да се осъществи транспортиране на нелегални тютюневи изделия, обикновено контрабандистите използват бусове, тирове, камиони, коли или плавателни средства. Най-често нелегалната стока е прикрита в товар, който е легален. Използваните превозни средства често не са регистрирани на името на свързаните лица с контрабандата, с цел минимизиране на риска, при евентуално задържане на стоката. Друг начин на транспортиране на нелегални тютюневи изделия е чрез тайници в превозното средство. Подпроцесът „*търговия*“ е свързан с нелегалното разпространение на тютюневия изделия. Този подпроцес е изключително важен за контрабандистите, тъй като основната им цел е печалба. Търговия с нелегални тютюневи изделия може да се осъществи от търговци на едро, които след това да търгуват с търговци на дребно. От своя страна търговците на дребно осъществяват директен контакт с потребителите на нелегалните изделия. Проблемът е, че средствата получени от нелегална търговия не влизат в държавния бюджет, с което осъществяват държавата.

2. Като вход на процеса контрабанда е наличие на желание за печалба и парични средства за започване на такъв тип деяние, както и документи, удостоверяващи правото за производство на тютюн. Като изход на процеса отчитаме печалбата от извършването на такъв тип престъпна дейност и предпоставките за извършване отново на тази дейност или финансирането на друг тип престъпни деяния.

3. В процесът на контрабандата участват от една страна физическите и юридическите лица – организирани престъпни групи и институциите, занимаващи се с процеса на противодействие на контрабандата. Без детайлен анализ може да се определи и заключи, че всички те имат различно целеполагане за изпълнение на дейностите, в които са компетентни и могат да вземат решение. Един от основните проблеми е, че понякога техните функции се припокриват.

4. Контрабандата предизвиква множество негативни ефекти върху държавата и обществото. Здравните ефекти се изразяват в негативните последици, които нанася употребата на тютюневи изделия върху общественото здраве. Тези последици са в резултат на употребата на тютюн и тютюневи

изделия и излагането на въздействието на тютюнев див на хора, които не употребяват тютюневи продукти. Контрабандните тютюневи изделия са изделия, характеризиращи се с по-ниска цена, което ги прави по-привлекателни и достъпни за хора с по-малки финансови възможности, както и за по-млади хора, неразполагащи със собствени средства. Контролните органи не могат да следят за качеството на тютюна и тези изделия, от където се увеличава риска за здравето на населението. Икономическо-социалните и екологични въздействия от контрабандата с тютюневи изделия водят и до разрушаване на икономики и екосистеми, подкопаване на екологично устойчивите дейности и намаляване на бъдещи опции за използване на ресурси. Социално-културните негативни последици от контрабандата се изразяват в това, че хората от една страна считат за нормално да купуват нелегални тютюневи изделия, да се плаща по-ниска цена за тези изделия, да ги купуват тайно. Това само по себе си е източник на корупция.

Втора глава: НЕСЪВЪРШЕНСТВА И ПРОТИВОРЕЧИЯ ПРИ ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА КОНТРАБАНДАТА С ТЮТЮНЕВИ ИЗДЕЛИЯ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Във втора глава е направен анализ на слабостите в правната и нормативната уредба по линия на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия. Анализирани са социално-икономическите ефекти в следствие на контрабандата с тютюневи изделия. Идентифицирани са слабостите в организационно-координационната и комуникационната система в Република България и е очертана методиката за подобряване на политиката за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия.

2.1. Правни аспекти на противодействието и съществуващи противоречия

В резултат от критичната оценка на съществуващата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в правен аспект са идентифицирани няколко основни несъвършенства. В настоящата политика престъпното деяние „контрабанда“ се квалифицира както като „административно нарушение“, така и като „престъпление“. Следователно степента на наказание е различна, което създава възможност лицата извършващи контрабанда да намалят степента на риск, използвайки методи за осъществяване на деянието по иновативен начин, за да се намали

степената на нарушение. Трябва да се избере един от двата подхода, тоест еднозначно да се определи как се наказват извършителите на контрабанда – дали като извършители на „административно нарушение“ или като извършители на „престъпление“. Необходима е промяна в политиката на противодействие в правен аспект от гледна точка на наказанията за извършителите на престъплението „контрабанда“.

2.2. Комуникационни аспекти на противодействието. Съществуващи несъвършенства в политиката за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в Република България

За създаването на надеждна административна рамка от изключителна важност са: координацията и партньорства между институциите, потенциалът и устойчивостта на организационните структури, системата от инструменти (процедури, правила, стандарти) за организационно-технологична осигуреност на дейността, капацитетът по отношение на равнището и уменията на служителите за противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Политиките, свързани с противодействие на контрабандата с тютюневи изделия не използват унифициран подход за прилагане принципите на процесно-ориентираното управление в държавната администрация на централно и местно ниво чрез описание и анализ на работните процеси по противодействие на контрабандата на тютюневи изделия.

Съществуващите несъвършенства по отношение на организационните и координационните аспекти на противодействието произтичат от факта, че наличието на множество институции, занимаващи се в борбата на тази нелегална дейност води до некоординирано и ефективно използване на ресурси. Проблемът произтича от факта, че не е ясно коя е водещата институция по отношение на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия. Не е ясно коя от институциите има най-голям интерес да противодейства на контрабандата. Ако множество хора страдат от здравословни проблеми, причинени от употребата на нелегални тютюневи изделия, то би трябвало Министерство на здравеопазването да има най-голям интерес. Ако държавата губи средства и държавният бюджет е ошетен, то би следвало водещият интерес да е от Министерство на финансите. Ако много хора с тази си дейност развиват дейност допълнителна престъпна и използват средствата придобити от нея за финансиране на друг престъпни дейности, то би трябвало да има водеща роля МВР и ГДБОП. Ако считаме,

че контрабандата с тютюневи изделия и свързаните с нея други престъпни дейности, особено по линия на корупцията, са заплаха за Националната сигурност, то водещата роля би била на ДАНС.

По отношение на *организационните несъвършенства на противодействието на контрабандата* с тютюневи изделия могат да се посочат следните примери:

1. Гранична полиция не разполага с необходимата териториална компетентност за да приложи целият свой инструментариум за противодействие.
2. Митниците не разполагат с достатъчно квалифицирани кадри в областта на оперативното противодействие, заплащането на служителите е силно подценено, натоварването им е далече над общото за страната.
3. Независимо, че в областта на граничния контрол служителите на АМ и ГДГП са в обща инфраструктура и работят „в непосредствено съседство“ за извършване на необходимите проверки координацията в дейността им се извършва от две различни министерства – МФ и МВР, които са със самостоятелни централизирани управленски структури.
4. На територията на т.нар. „зелена граница“, представители на Митниците не присъстват, но в допълнение с оглед противодействието на трафика на хора и нелегалната миграция в граничната зона често са командировани служители на „Специални сили“ на Министерство на отбраната.
5. На територията на т. нар. „синя граница“ е значително ограничено взаимодействието между служителите на Гранична полиция и митниците, защото последните не разполагат с плавателни съдове.
6. Контролът на Министерството на транспорта и съобщенията върху частни превозвачи е затруднен, тъй като много от тях са в офшорни фирми.
7. Не на всички пристанища и летища са изградени постоянно функциониращи ГКПП. Например на летище Горна Оряховица или други селскостопански летища или няма никакъв контрол, или има само граничен контрол, докато митническият контрол е “на повикване” – митническите служители са в града, а не в рамките на летищния комплекс. Това дава възможност при определени условия да се осъществява контрабандно транспортиране и укриване на внесена или реекспортирана стока.

8. Наред с изградените ГКПП на много летища и пристанища се допуска навлизане в граничния пункт и през други пропускателни точки в рамките на същия транспортен комплекс. На летище София съществуват няколко пропускателни пункта, включително и такива, през които преминава голямо количество стоки. На тях няма митнически или граничен контрол, а само ведомствена охрана на летището. Тези служители нямат необходимата подготовка или технически средства за извършване на проверки на пренасяните стоки, а и такова задължение не може да им бъде вменено, тъй като би противоречало на действащото законодателство. Наблюдава се неефективен механизъм за контрол, който не включва отговорност и точна регламентация.

В допълнение към организационно-координационните несъвършенства, и след направен преглед, анализ и оценка на настоящите политики за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия трябва да се посочи и още една слабост – няма ясна парадигма за това коя е националната институция или колективен орган, който е с водеща роля в областта на противодействието на контрабандата.

От една страна са налице огромен брой участници (подчинени на различни министерства и ведомства) в сложния процес на противодействие на контрабандата, от друга – няма ясно възложени стратегически управленски функции и водеща роля на организация, която да е отговорна да планира и осъществява стратегическите политики на държавата за ограничаване на контрабандата и нелегалната търговия с тютюневи изделия.

Друг недостатък на съществуващите политики за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия е свързан с комуникацията между отделните институции. От една страна комуникацията е ад хок – само по конкретен повод, не е системна и не отчита дейността по превенция. От друга – дейността по превенция се организира от МЗ, БАБХ, общини и други контролни органи, които не разполагат с достъп до класифицирана информация и които не са запознати с политиките по оперативно противодействие и разследване, осъществявани от МФ, МВР, ДАНС, ПРБ. И накрая – МФ, МВР, ДАНС и ПРБ се запознават с дейността по превенция на МЗ, БАБХ, общини и други само по конкретен повод, но не и системно.

2.3. Икономически и социално-културни аспекти и несъвършенства при противодействието на контрабандата с тютюневи изделия

Връзката между икономиката и противодействието на контрабандата на тютюневи изделия е много тясна. От една страна тя произтича от самото противодействие на контрабандата, тъй като то се свежда основно до превенция, защита и наказателно преследване на извършителите. Тези дейности на свой ред оказват положително въздействие върху съответната икономика, тъй като противодействието на контрабандата спомага за развиването на легалната икономика, което поражда и стимули за инвестиции в нея. От друга страна връзката между противодействието на контрабандата на тютюневи изделия и икономиката произлиза и от финансирането на самото противодействие, което оказва влияние не само върху качеството на самото противодействие и страната, в която се осъществява, но също така и върху държавите, чиито граждани участват в процеса контрабанда, както и държавите на крайна експлоатация.

За да се разкрият икономическите аспекти на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия е необходимо да се оценят тенденциите в изменението на брой задържани късове цигари, брой на празните опаковки нелегални цигари, в резултат на което да се оценят загубите за държавния бюджет и ефективността на управление на ресурсите при противодействие на контрабандата.

Анализът е проведен на база данни от официалните годишни доклади на Агенция „Митници“³, таблици на Европейската комисия, както и данни от Министерството на финансите за периода 2012 – 2020 г.

³ https://customs.bg/wps/wcm/connect/customs.bg28892/cbcd7f8a-bb67-4416-87e2-fad05eacbb47/stats_cigarette_4q20.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE.Z18_PPGAHG8001RHE0Q9LC7JNOQLD4-cbcd7f8a-bb67-4416-87e2-fad05eacbb47-nrNNpgB, посетен на 21.02.2021 г.

Таблица 2.3.1: Задържани количества цигари, предназначени за нелегално разпространение в периода 2012 – 2020 г. *(в брой къса)*

Задържани количества цигари, предназначени за нелегално разпространение									
Години	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Общо за годината	83683408	44028942	32196034	27691308	44420159	37144137	51212767	33905084	16075618

Източник: Годишни доклади Агенция „Митници“

Най-голям брой цигари, предназначени за нелегално разпространение са задържани през 2012г., а именно 83 683 408 къса, а най-малко през 2020 г. – 16 075 618 къса.

Графика 2.3.1: Загуби за държавата от задържани тютюневи късове (в млн. лв.)

Резултатите от анализа показват: Държавният бюджет на страната ни е ощетен с 202 608 950 лв., само на база заловен брой късове. Тоест, ако това количество късове беше реализирано легално на българския пазар, държавата ни щеше да увеличи държавния си бюджет с малко над 200 млн. лева.

- Не се наблюдава цикличност и сезонност през определени месеци на задържане. Тоест, за да се противодейства на контрабандата трябва да се работи целогодишно с еднакви темпове.

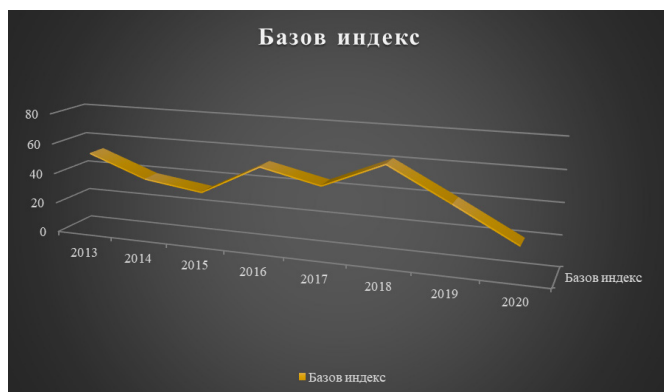
- През 2012 г. задържаният брой късове е най-голям, което най-вероятно се дължи на по-високото ниво на контрабандата в страната, в резултат от данъчния шок 2007 – 2010 г.
- Най-малко количество задържани брой къса се наблюдава през 2020г., което вероятно се дължи на засилените мерки в страната за намаляване влиянието на Ковид 19, а именно изграждането на гранични пунктове в областните градове, което от своя страна води до по-трудно осъществяване на транспорт на нелегални стоки и намалява риска от пренасяне на тези стоки през страната. С оглед на това може да се направи извод, че засилените мерки на граничните пунктове водят до намаляване размера на контрабандата на тютюневи изделия.
- През периода 2012 – 2020 г. многократно са извършени промени в съществуващите политики за противодействие на контрабандата в страната, което води до намаляване размера на нелегалната търговия и контрабандата.
- В резултат на по-ефективното сътрудничество между институциите, осъществяващи противодействието на контрабандата с тютюневи изделия намалява нелегалната търговия и се редуцират загубите за държавния бюджет.

Налице е тенденция на намаляване броя на задържаните тютюневи изделия от Агенция „Митници“, предназначени за нелегално разпространение през анализирания период. Индикатор за това са определените базови индекси, като за база е взета 2012 г.

Таблица 2.3.2.: Базов индекс, показващи броя задържани късове предназначени за нелегално разпространение за периода 2012 – 2020 г.

Година	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Базов индекс	52,61	38,47	33,1	53,1	44,39	61,2	40,52	19,21

Графика 2.3.2.: Базови индекси, показващи изменението на задържани късове предназначени за нелегално разпространение периода 2012 – 2020 г.

Тенденцията на намаляване количеството задържани цигари през периода, което много вероятно се дължи на неефективна политика на противодействие на контрабандата на тютюневи изделия. Вземайки предвид, че броят на задържаните късове през 2020 г. е с 80,79% по-малък от броя на задържаните късове през 2012 г. може да се предположи, че ситуацията в страната, в следствие на Ковид 19, мерките по ограничаване свободното придвижване на МПС и допълнително изградените КПП в областните градове са индикатор, че промяната в политиката на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, което води до ограничаване на броя задържани късове.

Следователно, неефективната политика при задържане на тютюневи изделия, предназначени за нелегално разпространение безспорно доказва необходимостта от промяна и усъвършенстване на настоящата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия.

Като съществуващо несъвършенство по отношение на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в икономически и социално-културен аспект е даден следния пример: Ако на Капитан Андреево се задържи един тир цигари много институции ще го отчетат – Агенция „Митници“, защото ще са задържани цигари, които са акцизни стоки; НАП, за да установят дали са платени данъците, служители от прокуратурата, за да повдигнат обвинение, тъй като контрабандата е нелегална дейност, МВР и Гранична полиция, тъй като има задържани извършители и стоки на ГКПП-то; Икономическа полиция, вероятно от ОД МВР Хасково, която

ще напише доклад, за да отчете престъпната дейност; ГДБОП, тъй като най-вероятно става въпрос за трансгранична престъпност касаеща Турция и България; вероятно ДАНС също, ако става въпрос за престъпление свързано с Националната сигурност. В следствие на това в статистиката се получават и на брой доклади по линия на НАП, Агенция „Митници“, МВР, ГДБОП, ДАНС, ОД МВР Хасково за една и съща заловена стока. Другият основен проблем е, че всяка институция брой заловената стока по различен начин. Агенция „Митници“ ще опише, че е задържан един тир; ОД МВР Хасково – 20 мастербокса; МВР и Гранична полиция – късове, които приличат на цигари, защото няма как да са сигурни преди да излязат резултатите от експертизите, означени с марката „Х“; останалите институции ще ги опишат по различен начин. В статистиката ще влезе различна информация, тъй като всяка институция разглежда задържаната стока през своя поглед. Не може да се осъществи сравнимост, тъй като реално не могат да се сравняват различни стоки, тоест не е унифициран типа информация, за да бъде използвана надеждно при противодействието.

2.4. Методи и модели за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия

Контрабандата на тютюневи изделия е сложен процес, съставен е от няколко подпроцеса, а именно: производство, съхранение, транспортиране, търговия, а и може и да бъде отчетено и изпирането на парите, придобити от тази престъпна дейност. Всеки един от тези подпроцеси се нуждае от идентификация на различна проблемната област и различни мерки за контрол. Например, засилен контрол на граничните – пропускателни пунктове ще ограничи транспортирането на тютюн и/или тютюневи изделия, но може да не доведе до ограничаване на съхранението и нелегалната търговия. За това подпроцесите на контрабандата на тютюневи изделия трябва да се разглеждат поотделно и да се акцентира в подобряване на контрола при всеки един от подпроцесите, например, за да се приложи ефективна политика за ограничаване на целия процес контрабанда.

Основа на методологията са принципите и начините за организация за конкретната дейност. В рамката на изследването са проучени и използвани елементи от следните методи:

- Анализ на публични политики;
- Анализ на въздействието;
- Анализ на бизнес процесите;
- Сравнителен анализ;

На базата на статистически методи и техники, в изследването се проследяват тенденциите в развитието на негативните за икономическото развитие процеси, каквато е контрабандата на тютюневи изделия. Апробирането на тези методи и техники позволява да се оцени повторяемостта, териториалното разпределение, социалната зависимост на определени групи, региони при производството, потреблението, разпространението на тютюневи изделия на територията на Република България. Въз основа на статистическия анализ се аргументира икономическата постановка на необходимостта от противодействие на процесите свързани с контрабандата на тютюневи изделия. Чрез статистическите методи се разкрива взаимната връзка и обусловеност между търсене и предлагане, производство, разпространение, съхранение на тютюневи изделия и на тази основа се създава възможност да се предложат алтернативи за усъвършенстване процесите на противодействие. Извършваният чрез подходящ инструментариум анализ позволява да се разкрият несъвършенствата в политиката на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия и въз основа на това да се набележат конкретните насоки и действия за неутрализиране или минимизиране на негативните въздействия от определените в Наказателното законодателство престъпни действия свързани с контрабандата на тютюневи изделия.

2.5. Проблемен анализ на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в Република България и ключови изводи

Ефективната политика за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия изисква комплексен и последователен управленски подход, който да ангажира целия властови ресурс на държавата и да използва всички *методи и механизми за превенция и противодействие* – регулаторни, административни, контролни и наказателни. В Република България съществува система от държавни органи с компетентност по въпросите на противодействието на контрабандата на тютюневи изделия – Министерски съвет, Министерство на финансите, Министерство на земеделието, храните и горите, Агенция „Митници“, НАП, МВР, Гранична полиция, ГДБОП, ДАНС, КПКОМПИ. Всеки от тях, съобразно своите правомощия, изпълнява специфични дейности по отношение на нея. Липсата на ефективно противодействие на контрабандата с тютюневи изделия води до редица негативни последствия – здравни, социално-културни, в т.ч. източник на корупция, икономически, екологични, пазарно-репутационни и др.

Съществуващите несъвършенства по отношение на **организационните и координационните аспекти** на противодействието произтичат от факта, че наличието на множество институции, занимаващи се в борбата на тази нелегална дейност води до некоординирано и ефективно използване на ресурси. Проблемът произтича от факта, че не е ясно коя е водещата институция по отношение на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия. В съществуващата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия са идентифицирани проблеми при целеполагането, тъй като всяка институция, ангажирана в противодействието на контрабандата с тютюневи изделия работи по свой закон. Друг недостатък на съществуващата политика е неефективната комуникация между отделните институции. Тя е породена от факта, че не съществува единна база от данни, която да е достъпна от всички институции, занимаващи се с противодействие на контрабандата с тютюневи изделия.

По отношение на **икономическите и социално-културните аспекти** на противодействие на контрабандата е отчетена връзката между икономиката и противодействието на контрабандата на тютюневи изделия, която се характеризира като тясна.

2.6. Методика на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия

Анализът на политиката за противодействие на контрабандата включва набор от стъпки, които завършват с предложение за модел за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия. Прилаганите в изследването стъпки са:

- 1. идентификация на изследователски въпроси** – на този етап политиката е ориентирана към идентификация на негативните ефекти причинени от контрабандата с тютюневи изделия; идентификация на всички участници в процеса контрабанда – от една страна участниците, които осъществяват незаконната дейност контрабанда, а от друга страна органите, които противодействат на контрабандата. Политиката е ориентирана и към откриването на слабостите в социално-икономическата, правна, здравна и социална културни направления при противодействието на контрабандата с тютюневи изделия;
- 2. детайлно описание на плана за анализ** – на първо място се характеризира същността на понятието „контрабанда“, идентифициране на участниците в процеса на контрабандата и противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, описание на социално-икономиче-

ските ефекти върху държавата и обществото. На второ място е направен правен анализ на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия както идентификация на съществуващите несъвършенства в действащата политика за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, които могат да се групират в няколко основни групи: организационно-координационни, комуникационни, правни, икономически и социално-културни. На трето място е проучен чужд опит на противодействие на контрабанда с тютюневи изделия на няколко държавни членни на ЕС, а именно: Франция, Австрия, Румъния, Италия и Гърция, чиято цел е да се вземат добри практики на противодействие, с цел усъвършенстване на съществуващата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в Република България. На четвърто място е изграден модел за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия чрез оптимизиране на нормативната уредба, координацията и комуникацията по линия на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия;

3. определяне как анализа ще минимизира или изключи предубежденията при изследването – идентификацията на слабостите в политиката за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия сама по себе си представлява обективна реалност, че могат да бъдат избегнати предубежденията при изследването;

4. определяне как аналитичните изводи и предложения са съобразени с обективните предпоставки за промени в политиките за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в хода изследването – изследването не цели създаването на различна политика за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, а усилията са насочени към подобряване на организацията, комуникацията, координацията и контрола при изпълнение на съществуващата вече политика.

Чрез метода „Анализ на бизнес процесите“ са идентифицирани процесите на контрабандата с тютюневи изделия, а именно: производство, съхранение, транспортиране и търговия, както и участниците в тези процеси, с цел да се създаде модел за ефективно противодействие на процесите и намаляване на размера на контрабандата с тютюневи изделия в страната. Идентифицирани са институциите в борбата с контрабандата, както и несъвършенствата в тяхното противодействие в организационен, координационен, комуникационен аспект, както и контрола, който те осъществяват.

Чрез „Сравнителния анализ“ в настоящото изследвано е съпоставена нелегалната търговия с тютюневи изделия с легалната такава, тъй като по

този начин биха могли да се идентифицират причините и ползите за участниците в процеса контрабанда. Чрез методът ще бъдат сравнени загубите за държавния бюджет от задържани късове цигари в периода 2012-2020г. Ще бъдат анализирани съществуващите политики за противодействие на пет държави в Европейския съюз (Франция, Италия, Австрия, Румъния и Гърция), с цел да се изведат добри практики на противодействие, който ще бъдат приложени в предлагания нов модел за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в Република България.

Чрез методът „*Анализ на въздействието*“ ще бъдат идентифицирани въздействията, които нанася контрабандата върху общественото здраве и икономиката на страната. Анализът на въздействието се отнася до идентифициране на потенциалните последици от контрабандата или оценка на това, което трябва да бъде променено в настоящата политика за противодействие, за да се изгради нов модел на противодействие. Прилагането на този метод ще позволи да се отчете и влиянието на корупцията по отношение на контрабандата, тъй като корупцията е една от основните предпоставки за развитие на контрабандата в страната.

Целта за избор на подходяща политика и нейното ефективно прилагане е да ограничи контрабандата с тютюневи изделия и да се оцени дали контролът на един или няколко подпроцеса ще доведе до ограничаване на контрабандата като единен процес.

За да се противодейства ефективно на контрабандата с тютюневи изделия е необходимо да се приложи координиран *институционален подход*, който да преодолее съществуващата децентрализация на противодействието, като идентифицира съществуващите несъвършенства и приложи обща стратегия, валидна за всички институции в страната, използвайки наличните добри международни практики.

2.7. Изводи

1) В настоящата политика на противодействие съществуват несъвършенства в организационен и координационен аспект, които могат да се обобщят като несъвършенства в целеполагането, които са породени от наличието на множество институции по линия на противодействието на контрабандата и нито една от тези институции няма водеща роля в противодействието. Често се допуска дублиране на дейности и функции между различните институции, което води до неефективно противодействие и използване на повече ресурси. За избягването или минимизирането на това несъвършенство е необходимо да се определи водеща институция по

линия на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в страната. Като недостатък на настоящата политика на противодействие е отчетен и факта, че не съществува единна база данни, което води до не добра координация и комуникация между отделните институции.

2) В икономическия аспект на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия е отчетена връзката между контрабандата с тютюневи изделия и икономиката на страната. Значителни са загубите за държавния бюджет, определени на база брой задържани късове предназначени за нелегално разпространение от Агенция „Митници“. Налице е негативна тенденция на намаляване броя на задържаните късове в периода 2012- 2020 г., като броят на задържаните късове през 2020 г. с 80,79% по-малък от броя на задържаните късове през 2012 г. Отчетеното несъвършенство в политиката при залавяне на нелегални тютюневи изделия доказва необходимостта от усъвършенстване на противодействието и в икономически аспект.

3) Резултатите от прилагането на методите: Анализ на публичните политики, Анализ на бизнес процесите, Анализ на въздействието, Сравнителен анализ показват, че е необходимо усъвършенстване и промяна в настоящата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия.

4) На база на разкритите несъвършенства в настоящата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия е разработена методика за усъвършенстването ѝ в четири основни стъпки: Идентификация на изследователски въпроси, детайлно описание на плана за анализ, определяне как анализа ще минимизира или изключи предубежденията при изследването, определяне как аналитичните изводи и предложения са съобразени с обективните предпоставки за промени в политиките за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия в хода изследването.

Трета глава: ДОБРИ ПРАКТИКИ, НАПРАВЛЕНИЯ И МЕРКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА КОНТРАБАНДАТА С ТЮТЮНЕВИ ИЗДЕЛИЯ

В трета глава е направен сравнителен анализ на политиките за противодействието на контрабандата с тютюневи изделия между страните: Франция, Австрия, Италия, Гърция и Румъния. Изборът на тези страни за сравнение е направен, тъй като те могат да бъдат обособени като канал за контрабанда с тютюневи изделия. Изследвана е ролята на Международните организации като са изведени добрите практики в законодателната, икономическата и социална ангажираност за противодействието на тези процеси.

За целите на настоящото изследване е проучен чужд опит при противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в държави членки на ЕС, а именно: Франция, Австрия, Италия, Гърция и Румъния. Основен фактор при подбора на държавите, които да бъдат изследване бе географското разположение/близост на страните, което значително допринася за множеството сходства в стандартите на живот и проблемите, произтичащи от контрабандата с тютюневи изделия в тези държави. Поради тези сходства за сравнение с България бяха подбрани Франция, Австрия, Италия, Гърция и Румъния. Важен факт е, че България и Румъния са приети заедно като пълноправни членки на ЕС от 1 януари 2007 г.

Таблица 3.1.1.: Добри практики в противодействието на контрабандата с тютюневи изделия

Държава	Добри практики
Франция	Контрабандата с тютюневи изделия се счита за престъпление. Наказанието, установено за контрабанда на тютюневи изделия е лишаване от свобода до 10 години, както и глоба до пет пъти стойността на измамата. По отношение на незаконно производство – престъпление. Санкцията, предвидена за такова поведение е до 1 година лишаване от свобода, както и конфискация на превозното средство или услугите за манипулиране, както и конфискация на стоките. По отношение на укриване на незаконни тютюневи изделия: лишаване от свобода до 5 години, както и глоба до 375 000 евро. По отношение на фалшифицирането на тютюневи изделия: лишаване от свобода до 4 години и глоба в размер до 400 000 евро.

Австрия	Всички физически или юридически лица във веригата на доставките на тютюневите изделия водят записи за всички осъществени сделки, по-специално датата, мястото и начина на производство, естеството, количеството, както и имената на всички във веригата на доставките, за да се постигне целта, а именно легално разпространение на тютюневи изделия. Събраните данни се съхраняват за срок от 10 год. По отношение на контрола, всеки производител, физическо или юридическо лице, което пуска на пазара тютюневи изделия в Австрия, изпраща копия от всеки продукт на Австрийската агенция за здраве и безопасност на храните веднъж годишно за целите на официалната проверка, при поискване. Контролните органи имат право да проверяват предприятия на производители или вносители на тютюневи изделия и свързани с тях изделия и други предприятия, които пускат на пазара тютюневи изделия, да проверяват регистрите за целите на производството и разпространението и да вземат проби от тютюневи и свързани с тях изделия в степен, необходима за проверка. В Австрийската митническа структура има няколко екипа за митнически разследвания (ZOFA) във всяко от петте наказателни дела, чиято основна задача е преследването и разкриването на митнически нарушения и нарушения в областта на акцизите и свързаното с това изпълнение на финансовите Наказателно право. Оперативен митнически надзор: Служителите на оперативния митнически надзор са отговорни за разработването на анализи на риска и рискови профили въз основа на собствения си опит, както и на националните и международни тенденции. Митнически данъчен одит: Чрез своята работа данъчните ревизори гарантират еднаквост на данъчното облагане и гарантират, че държавата получава приходи. Използване на два мобилни скенера за камиони/контейнери и рентгеново превозно средство. Използване на служебни кучета.
Гърция	Лицата извършващи контрабанда подлежат на двойно санкциониране – административно (заплащане на дължимите мита, данъци и др. такси в завишен размер) и наказателно (глоба или лишаване от свобода). Създадени са три мобилни звена за контрол. Съществува специален отряд за морски контрол, който е оторизиран да ръководи контрола над контрабандата чрез използване на специализирани плавателни съдове. Генерален секретариат за борба с корупцията (GSAC), осигуряващ координация между компетентните национални служби и органи, които работят в областта на контрабандата.

Италия	По отношение на наказателната отговорност, контрабандата се определя като престъпление, което се наказва с лишаване от свобода от 3 до 8 год. за извършителите. Функциониране на Централна служба за разследване на организираната престъпност (SCICO). Обсерватория за борба с контрабандата и фалшифицирането на тютюневи изделия – събира различни данни за незаконната търговия с тютюневи изделия и провежда изследвания и анализи, както и разработва и популяризира стратегии за превенция и контрол.
Румъния	Данъчният кодекс определя и отговорностите, свързани със складовете за съхранение на тютюневи изделия и вносителите за унищожаване на конфискуван преработен тютюн. По отношение на наказателната отговорност контрабандата се счита за престъпление. Главната дирекция „Митници” е с йерархична структура, а централата координира и ръководи осемте регионални митнически дирекции на териториално ниво, където са създадени 89 гранични митнически пункта

3.2. Ефекти и мерки за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия.

Правен ефект на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия

Противодействие на контрабандата на тютюневи изделия е административна дейност, определена от провежданата политика и нейната законодателна уредба. Прилаганата практика за противодействие е определена с нормативните актове за контрол и начините за тяхното приложение.

По отношение на регулаторния режим на тютюневи изделия в страната може да се обобщи, че мерките за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия са предвидими, с оглед на това, че държавата ни е член на Европейския съюз и спазва мерките, определени от европейското законодателство и международните договори, по които е член.

Мярка

За да е ефективна политиката за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия е необходимо да се съчетаят наказателно-правните мерки с административните, икономически и други обществени форми на въздействие върху контрабандата с тютюневи изделия.

Приемането на по-диференциран подход при определяне на вида и размера на наказанията с оглед длъжностната характеристика на дееца при противодействието на контрабандата с тютюневи изделия, с правни средства би довел до по-добри резултати и би намалил размера на корупцията по отношение на контрабандата с тютюневи изделия.

Необходимо е да се унифицира подхода в политиката на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, за да се намали размера на контрабандата в страната. Трябва да се избери един от двата подхода по отношение на наказанията – дали контрабандата да се характеризира като „административно нарушение“ или като „престъпление“. За да е ефективна политиката на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия е необходимо да се наказват всички случаи на контрабанда, без значение дали говорим за контрабанда на една кутия контрабандни цигари или един камион с незаконни тютюневи изделия. По този начин лицата осъществяващи контрабанда ще са на ясно, че и пренасянето на една кутия незаконни тютюневи изделия ще се наказват.

Социално-културен ефект

По отношение на социално-културния ефект на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия може да се заключи, че в настоящата политика не се прилагат методи за информиране на гражданското общество за последствията от контрабандата и незаконната търговия с тютюневи изделия върху обществото и икономиката на страната. По-голямата част от населението не са запознати с неблагоприятните последици, които биха имали върху здравето, използването на незаконни тютюневи изделия, защото тези изделия не са проверени и не е ясно какво е съдържанието им и какво би причинила употребата им. Обществото не е запознато за ефектите, които нанася контрабандата с тютюневи изделия върху държавния бюджет и участието на лицата, извършващи такъв тип деяние като част от организирани престъпни групи и стимулиране на друг тип незаконни дейности.

Марка

Информираността на гражданите по отношение на наказателното проследяване, санкции и наказания по отношение на хората извършващи контрабанда с тютюневи изделия би спомогнало за противодействието на контрабандата с такъв тип изделия. По отношение на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в социално-културен аспект се

препоръчва провеждането на информационни кампании свързани с потреблението на нелегални тютюневи изделия, които водят до увреждане на здравето на потребителите на тези изделия. Необходимо е да се повиши ролята на гражданското общество в политиката на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, тъй като по този начин институциите, по линия на противодействието биха получили съдействие от гражданите чрез сигнали за разкриване на случаи на контрабанда или случаи, при които имат съмнение за такава, например наблюдават процеси, които са нетипични – движение на различни превозни средства в даден район, наличие на хора с неясна дейност. Това ще спомогне разкриването на контрабанда с тютюневи изделия в различните подпроцеси.

Организационно-структурен ефект

Организационно-структурният ефект в настоящата политика на противодействие се изразява в некоординирано и неорганизирано взаимодействие между отделните институции по линия на противодействието. Това произтича от факта, че не е ясно институция е водеща и целеполагаща по отношение на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия, от там произтича и дублирането на функциите от страна на различни ведомства и институции и изразходването на повече ресурси за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия. Всяка една институция докладва своите резултати на различни ръководители и отчита дейността пред различни отговорни органи. По този начин се създава неефективна организация на работа на специализираните звена, противодействащи на контрабандата с тютюневи изделия.

Марка

За усъвършенстване на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия по отношение на организационно-структурен ефект, трябва да се определи една от всички институции, по линия на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия като водеща в управлението на процесите, свързани с контрабандата с тютюневи изделия. По този начин конкретната институция ще постави своите цели и целите, които трябва да следват останалите институции в противодействието на контрабандата с тютюневи изделия. Без общо целеполагане и без контрол и анализ на изпълнените цели не би могло да се противодейства на контрабандата ефективно. По този начин институцията, с водеща роля ще има възможността да определи противодействието на контрабандата с тютюневи изделия

като приоритетна цел, ще получила повече средства за реализирането на ефективна политика на противодействие и не биха се разходвали ресурси за припокриване на дейности с други структури. Институцията, избрана за водеща ще изготви стратегия за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, която да следва и да контролира изпълнението на тази стратегия от другите участници в противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Съществуващата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия трябва да бъде развивана и надграждана, но елементите, които съдържа (превенция, анализ на риска, подготовка и защита и наказателно преследване) са основополагащи при противодействието на контрабандата на тютюневи изделия. Дейностите по тези елементи следва да бъдат прилагани съгласувано на национално и на международно ниво.

Ефект по отношение международното сътрудничество

За да се осъществи модел за противодействие на контрабандата на тютюневи изделия трябва да се вземат под внимание характеристиките и на основните компоненти – превенция, анализ на риска, подготовка и защита, както и наказателно преследване. В областта на противодействието на контрабандата на тютюневи изделия, международното сътрудничество означава обмяната на опит и добри практики, участието в международни проекти по противодействие, изграждане на партньорства по линия на двустранното и многостранното сътрудничество и реализиране на международни проекти, насочени към противодействие на контрабандата. Също така международното сътрудничество включва и обмяната на данни и информация за съвместната дейност на различните правоприлагащи институции от две или повече държави.

Мярка

По отношение на международното сътрудничество като елемент от противодействието на контрабандата е важно да се отбележи, че то е от съществено значение за осъществяване на обмен на практики и обединяване на усилията. Тези усилия, както от българска страна, така и усилия от страните на транзит и крайна дестинация, водят до координирани действия с цел борба с трафика. Международното сътрудничество се изразява и в участието в международни проекти и възможностите за увеличаване на финансовия и човешки ресурс, възможностите за достъп до данни и анализи, както и практики за мониторинг. Съществува международно сътруд-

ничество в областта на противодействие на контрабандата, но то трябва да се подобри от гледна точка на организационно-комуникационен аспект, споделяне на ресурсите и обща политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия. Опитът до момента показва, че при противодействието на контрабандата в страната, както и в другите европейски страни, овладяването на проблема с нелегалните тютюневи изделия и тяхната контрабанда не може да бъде реализиран само с обединяването на усилията на институциите на национално ниво, а чрез комплексно международно сътрудничество, включващо и неправителствените организации, медиите и широката общественост. Решаването на проблемите, свързани със злоупотребата и разпространението на контрабандни тютюневи изделия не може да бъде отговорност на една институция. За тяхното преодоляване са необходими съвместните усилия на цялото общество.

Ефект по отношение подготвеността на кадрите, участващи в процесите на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия

Всички дейности по противодействие на контрабандата с тютюневи изделия се извършват от служители от различни ведомства и институции, с различна степен на подготовка, което само по себе си води до различно разглеждане на дейностите свързани с контрабанда с тютюневи изделия и тези по линия на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Марка

За да е ефективно противодействието на контрабандата с тютюневи изделия са необходими квалифицирани и подготвени кадри – за това трябва да се провеждат обучения на служители в областта на противодействието на контрабандата на тютюневи изделия. В предлагания модел на противодействие на контрабандата (в точка 3.4) на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия е изготвен курс за обучение на служителите, занимаващи се с противодействие на контрабандата с тютюневи изделия. Изключително важно е сътрудничеството, както между националните институции, ангажирани с процеса на противодействие, така и на международно ниво – „Получената информация показва също така, че са положени усилия за организиране на съвместни разследвания и за създаване на съвместни екипи за разследване и че в това отношение е натрупан положителен опит.

3.3. Концептуален модел за противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в Република България

Доброто управление и противодействие на контрабандата с тютюневи изделия изисква комплексен и последователен управленски подход, който ангажира целия властови ресурс на държавата и използва всички методи и механизми за превенция и противодействие – регулаторни, административни, контролни и наказателни.

Съществуващата система от органи с често дублиращи се или неефективно разпределени правомощия, не водят до реални и конкретни резултати в противодействието на контрабандата с тютюневи изделия. Правилата за работата на институциите, по линия на противодействието, гарантират в достатъчна степен ефективно междуинституционално взаимодействие и реакция срещу правонарушенията с необходимия интензитет. Дори и да са взети съответните мерки по отношение на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия, необходимо е те да достигнат до знанието на широката общественост. По този начин се създава усещането, че проблемът не се прехвърля между отделните институции, ангажирани с противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Моделът включва освен процесите, но и участниците в него. Противодействието на контрабандата на тютюневи изделия изисква прилагане на системни, едновременни, координирани и синхронизирани действия в пет основни функции на управление:

- Превенция;
- Контрол;
- Анализ на риска;
- Защита;
- Анализ и мерки за справяне с последствията от престъплението.

3.4. Предложения за усъвършенстване на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в Република България

Предложеният модел за противодействие на контрабандата на тютюневи изделия включва основните дейности, които в определена степен се прилагат от различните страни по противодействието на контрабандата с тютюневи изделия, но в отделните му елементи той има пропуски по отношение на осъществяването на контрола по дейностите в процеса на

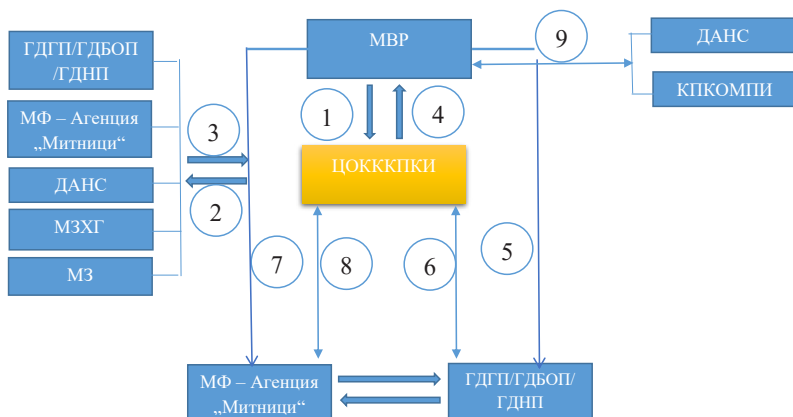
противодействие свързани с организацията, координацията и комуникацията на заинтересованите страни, натоварени с отговорностите и задълженията по изпълнението на ключовите задачи. Предложеният нов модел за усъвършенстване на съществуващия такъв е надграден като съществени елементи на системата за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия от страна на участниците в него, отразява навременно вътрешните и външните изменения на средата за сигурност и свързаните с него нови предизвикателства и социално-икономически фактори, които оказват влияние върху изменение на системата за управление на тези процеси.

На национално ниво, моделът, който се предлага в изследването за целеполагането в политиката за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия трябва да се прилага от Министерство на вътрешните работи чрез представляващите го основни структури, участници в този процес, а именно: ГДБОП (за транснационалната контрабанда), ГДНП (за вътрешното разпространение на контрабандни стоки) и ГДГП (за контрола на лица свързани с контрабанда – по границите). МВР, като правоприлагащ орган, осигурява координация, комуникация, контрол и взаимодействие между компетентните държавни структури при прилагането на мерки за противодействие на контрабандата, контрол на движението на рискови стоки и товари на територията на страната. За осъществяване на тези си функции МВР изисква пълна и анализирана информация по дейностите на всички процеси свързани с контрабандата с тютюневи изделия от Център по организация, координация, комуникация, контрол и анализ на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия (ЦОКККАП-КИ). Организационната структура е представена на фигурата, като чрез цифрите са изразени основните комуникационни връзки между отделните структури.

В дисертационния труд се предлага структура за организация, координация, комуникация и контрол на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия. Предлага се интегрирана система за участниците в противодействието на контрабандата с тютюневи изделия, която да включва и да се основава на системност, йерархичност и взаимосвързаност на изграждащите я елементи, а именно участниците в тези процеси на противодействие да следват ясна логика и последователност на разписани правила за работа.

На долупосочената фигура е показан разработения и предложения усъвършенстван модел на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Фигура 3.4.1.: Модел за усъвършенстване на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в Република България

Визия:

ЦОККАПКИ е единна платформа за събиране, обработка, анализ и предоставяне на информация, необходими за противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Цели:

- подпомагане на висшето държавно ръководство, както и на професионалните ръководители на различните структури в сектора за сигурност и обществен ред при формирането на политики в областта на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия;
- информационно подпомагане на оперативно – издирвателната и разузнавателната дейност на всички структури в сектора за сигурност и обществен ред, по линия на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Задачи:

1. Анализ

- Събиране, обобщаване, съхранение и анализ на информация;
- Изготвяне на стратегически документи: стратегии, програми, планове за действие, отчети;
- Оценка на изпълнението и предложения за оптимизация на стратегиите, програмите и планове за действие;

- Изготвяне на ситуационни доклади, периодичен бюлетин и прогнози за развитие на средата за сигурност;
- Определяне на нивото на заплахата от контрабанда с тютюневи изделия и представяне на единен годишен публичен доклад.

2. Координация

- Координиране на взаимодействието с други компетентни държавни органи извън Центъра и международни организации, имащи пряко или косвено отношение към противодействието на контрабандата с тютюневи изделия;
- Предоставяне на националните институции по компетентност на информационно – аналитични продукти, разработени от международни организации, имащи пряко или косвено отношение към противодействието на трансграничната контрабанда.

Териториална компетентност и обхват:

Териториалната компетентност и обхватът на дейността на ЦОКККАПКИ включват:

- Територията на Република България;
- Българските интереси зад граница;
- Интереси, произтичащи от задълженията на Република България по международни актове.

Водещо ведомство и членство:

Водещо ведомство в ЦОКККАПКИ е Министерство на вътрешните работи (МВР).

Участници в ЦОКККАПКИ, чрез свои представители, са Министерство на вътрешните работи, Министерство на външните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, Агенция „Митници“, Министерство на финансите, Министерство на земеделието, горите и храните, Министерство на здравеопазването, Комисия за противодействие на корупцията и за отнемането на незаконно придобито имущество.

В предлагания модел на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия е разработен курс за специализирана подготовка на служители на ведомства, противодействащи на контрабандата с тютюневи изделия в Република България.

Курс „Координация на противодействието на контрабандата на тютюневи изделия в Република България”

№	Теми	Количество часове		
		Лекции	Упражнения	Всичко
1. Контрабанда				
1.	Същност на контрабандата. Историческо развитие. Понятиен апарат.	4	-	4
2.	От разсад, през отглеждане, преработка, производство, логистика, до складиране и търговия с тютюневи изделия в Р България.	4	-	4
3.	Международен, регионален и национален контекст на контрабандата.	2	-	2
4.	Съществуващ технологичен капацитет в областта на мониторинга и контрола на контрабандата.	4	4	8
2. Икономика				
5.	Икономика.	4	-	4
6.	Пазар на тютюневите изделия.	4	2	6
7.	Маркетинг в областта на тютюневите изделия.	4	2	6
8.	Специфика на мотивацията, функциите и целите на участниците в пазарните действия в областта на тютюневите изделия.	2	2	4
3. Право				
9.	Търговско право.	2	-	2
10.	Административно и наказателно право.	2	-	2
11.	Конкурентно право.	2	-	2

12.	Международно публично и частно право.	2	-	2
13.	Разработка на вътрешни нормативи и управленски документи (стратегии, концепции, планове, вътрешни правила, инструкции, заповеди и др.)	2	8	10
4. Сигурност				
14.	Външни и вътрешни заплахи от контрабандата на тютюневи изделия.	4	2	6
15.	Система за мониторинг, идентифициране и оценка на заплахи, рискове и уязвимости от развитието на контрабандата на тютюневи изделия.	4	4	8
16.	Система и подсистеми на сигурността.	2	-	2
17.	Възможности за подобряване на координацията на дейностите по превенция (регистрационни и лицензионни функции на органите) и противодействие на контрабандата.	2	-	2
18.	Информационни и учебни кампании за осигуряване на единство в цели, задачи, знания, умения.	2	-	2
5. Управление на сигурността				
19.	<i>Концепция за сигурност и Стратегия за сигурност</i> валидни за всички участници в противодействието на контрабандата на тютюневи изделия.	2	2	2
20.	Систематично място на противодействието на контрабандата на тютюневите изделия	2	-	2
21.	Централизирано планиране на дейността по противодействие на контрабандата.	4	2	6
22.	Бюджетиране на дейности за изпълнение на планирани цели, контрол на бюджета и отчетност.	2	2	4
	ОБЩО:	60	30	90

Целта на курса е стандартизиране на изискванията към знанията и уменията на участниците в дейността по ограничаване на контрабандата в тютюневите изделия в страната. Много и различни министерства и ведомства и широк набор от техни служители с различна подготовка и професионална компетентност следва да преминават през първоначално и текущо обучение. Предложеният курс цели възприемането на обща учебна програма, с единни принципи.

3.5. Изводи

1. Противодействието на контрабандата и нелегалната търговия на тютюневи изделия не може да се ограничава единствено до националните граници.

2. Противодействието на контрабандата на тютюневи изделия изисква прилагане на системни, едновременни, координирани и синхронизирани действия в четирите основни сфери на дейност.

3. Чрез използване на методът „Анализ на бизнес процесите“ могат да бъдат направени следните препоръки за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия: Ясна документация на процеса и по-добро разбиране, надеждни данни за това как се извършва процеса на контрабанда, определяне пречките, които причиняват забавяне на определени процеси, определяне кои действия на потребителите пречат на процеса и къде е неэффективността.

4. Моделът за противодействие на контрабандата на тютюневи изделия, включва основните дейности, които в определена степен се прилагат от различните страни в борбата им с контрабандата на тютюневи изделия. В настоящия модел водеща роля в противодействието на контрабандата с тютюневи изделия е определена на МВР, като МВР ще осигурява координация, комуникация и взаимодействие между компетентните държавни структури при прилагането на мерки за противодействие на контрабандата, контрол на движението на рискови стоки и товари на територията на страната.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В хода на научното изследване се потвърди актуалността и значимостта на политиката за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия.

Годишно ефектите за икономиката, в резултат от предотвратяване на контрабанда с тютюневи изделия на база заловен брой късове, предназначени за нелегално разпространение са 202 608 950 лв. за периода 2012 – 2020 г.

Изведен е основния проблем, че към този момент противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в страната не достига нивата на водещите страни в Европа и света по отношение на постигнатите положителни резултати. Причина за това са пропуски и дефицити в политиката за нейното противодействие. Първостепенен момент е дефицитът на аналитичната дейност в Република България за прилагане на целесъобразен инструментариум, основан на социално-икономическите показатели за оценка и анализ на въздействията, в резултат на контрабандата на тютюневи изделия за социалната сигурност на страната. Отсъствието на адекватна оценка на въздействията е пречка за установяване и прилагане на ефикасна политика и нормативна рамка за постигане на ясни и реалистични цели на противодействието.

В резултат на изпълнението на поставените задачи в дисертационния труд се потвърждава възможността за усъвършенстване на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Изследвани са международната и българската нормативна база, свързани с противодействието контрабандата с тютюневи изделия.

Изследвани са добри практики на страните Франция, Австрия, Италия, Румъния и Гърция, като на база на предложените от тях инструменти и политики са анализирани и оценени възможностите за тяхното приложение в Република България.

Оценени са различни количествени и качествени методи, подпомагащи противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

В дисертационния труд успешно са анализирани публичните политики. Изследвани са икономическите и управленски техники, които усъвършенстват противодействието на контрабандата с тютюневи изделия. Апробирането се осъществи на база на анализ на публичните политики при противодействието на контрабандата с тютюневи изделия като бяха идентифицирани несъвършенствата в правните, организационно-координационните, комуникационните, икономическите и социално-културните аспекти на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

Целта на изследването е постигната и е предложен концептуален модел на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, насочен към по-ефективното взаимодействие на участниците в процеса за ограничаване на това негативно явление.

Декларираната теза в дисертационния труд, че съществуващата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, може да бъде усъвършенствана, което ще доведе до ефекти в различни направления, свързани с организацията, координация и комуникацията между отделните институции, осъществяващи процесите на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, както и правната, социално-културната и здравната сфери бе потвърдена от проведеното изследване.

Наред с това се откриха редица въпроси свързани с правните аспекти и промяна на съществуващото законодателство в настоящата политика на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия, които изискват допълнително изследване. Заслужава специално внимание изследването на въпроса за разграничаване и установяване на контрабандата с тютюневи изделия като административно нарушение или наказателно престъпление и дали и как това ще доведе до различно социално-икономическо въздействие в сравнение с настоящата политика за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия.

IV. ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Научни приноси

1. Предложен е набор от понятия и термини, характеризиращи контрабандата на тютюневи изделия, участниците и ефектите от нея.
2. Идентифицирани са проблемите на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в Република България.
3. Установена е връзката и зависимостта между контрабандата с тютюневи изделия и нелегалната търговия с тях и са оценени загубите на страната в периода 2012-2020 г.
4. Предложен е нов Концептуален модел за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия и мерки за неговото внедряване.

Научно-приложни приноси

1. Предложено е внедряване на съвременни международни практики за противодействие на контрабандата с тютюневи изделия.
2. Предложени са аналитично обосновани мерки с очаквани ефекти за подобряване на политиката за противодействие на контрабандата.
3. Разработена и предложена за използване е програма за обучение на участниците в процеса на противодействие на контрабандата с тютюневи изделия.

V. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Tsankova, G., (2019), Smuggling and Illegal Trade in Tobacco Products - Connections and Addictions, *International Scientific Conference, Trends in Regional Development and Security Management*, Sofia: Publishing Complex – UNWE, 113 – 123.
2. Цанкова, Г., (2020), Контрабандата с тютюневи изделия – част от скритата икономика на Република България, *Международна научна конференция „Широката сигурност”, Том 1 Противодействие срещу престъпността и тероризма. Военна сигурност*, София, 172-177.
3. Цанкова, Г., (2020), Анализ на проблемите при контрабандата с тютюневи изделия, *Научно списание на факултет „Икономика на инфраструктурата“ „Инфраструктура и комуникации“*, Година 9, август 2020 г., 109-117.
4. Цанкова, Г., (2020), Проблемен анализ на нелегалната търговия с тютюневи изделия в Република България, *Международна научна конференция за докторанти и студенти 9.1 „Инфраструктура: бизнес и комуникации“*, София: Издателски комплекс – УНСС, 31-40.

